

att Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 700,000 kronor för Serafimerlasarettets till- och ombyggnad enligt de af Öfverintendents-embetet gillade och till Kongl. Maj:t ingifna ritningar och kostnadsförslag, deraf under år 1882 skola utgå 100,000 kronor, och det öfriga successivt under de följande 5 åren, under det vilkor, att lasarettsdirektionen och Stockholms kommun hvardera till samma byggnadsföretag bidra med 300,000 kronor.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles vördsammast.

Stockholm den 25 Januari 1881.

A. E. Nordenskiöld.

N:o 75.

Af Herr Friherre **A. E. Nordenskiöld:** *Om anslag till uppförande af en ny byggnad vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet.*

Bland de anstalter för den högre vetenskapliga undervisningen, som här i landet underhållas af staten, äro-de medicinska undervisningsverken, såväl i afseende på praktisk betydelse för det allmänna och den enskilde som med afseende på nationens deltagande i mensklighetens stora kultur-

arbete, onekligen bland de allra viktigaste, och det är därför en statsmakternas oafvisliga pligt att tillse, det dessa läroverk, såväl beträffande lärarekrafter som materiel och lokaler för undervisningen och den vetenskapliga forskningen, blifva så försedda, att de kunna motsvara den nutida läkarevetenskapens fordringar.

Dessa måste i jembredd med vetenskapens under den sista tiden så stortade utveckling, som haft till följd dess utgrening i allt flera skilda forskningsfält med olika föremål och metoder, samt det alltjemt tilltagande antalet lärjungar blifva icke blott större, men äfven vida mera olikartade, än hvad under förflutna tider varit fallet. En nödvändig följd häraf är, att anstalter, som för en längre tid tillbaka kunnat nödtorftligen motsvara vetenskapens och undervisningens kraf, under årens lopp blifvit icke blott otillräckliga och bristfälliga utan äfven alldeles olämpliga för sina ändamål.

Ett sådant förhållande har redan länge egt rum med en af de inrättningar, som tillhöra det stora, här i hufvudstaden befintliga medicinska läroverket, Karolinska mediko-kirurgiska institutet, och det är därför alldeles nödvändigt att medel med det första beredas för afhjelpande af de antydda bristerna, hvilka naturligtvis måste i hög grad verka hämmande på institutets verksamhet såsom anstalt för undervisning och vetenskaplig forskning.

Visserligen finnas uti den under åren 1865—1867 vid institutet uppförda nya byggnad tillräckliga och fullt lämpliga lokaler för det kemiska laboratoriet och den patologisk-anatomiska anstalten, men deremot äro de lägenheter, hvilka, befintliga uti två på institutets tomt liggande gamla byggnader, begagnas till anatomisal, föreläsningssal för normal anatomi, förvaring af de anatomiska samlingarna samt till fysiologiskt laboratorium och föreläsningrum, högst bristfälliga och otillräckliga, hvarjemte för undervisningen i histologi med dermed i samband stående praktiska öfningar med mikroskopet samt för den uti helsovårdslära och farmakologi med dertill hörande samlingar *ej finnas några* särskilda lokaler.

Frågan om uppförandet af en ny byggnad vid institutet för undervisningen i nyss nämnda ämnen har redan en gång förut, nemligen år 1878, varit af Riksdagen behandlad, med anledning af Kongl. Maj:ts på framställning af kanslern för rikets universitet och Karolinska institutet då till Riksdagen aflåtna nådiga proposition om beviljande af medel för ifrågavarande ändamål. Af bilagan N:o 7, punkten 44 till Kongl. Maj:ts proposition till nämnda Riksdag framgår:

1:o att den gamla byggnad, som inrymmer institutets anatomisal och anatomiska auditorium, enligt hvad instrumentet öfver en på Öfverintendents-embetets föranstaltande den 30 September 1872 hållen besigtning utvisar, redan då befunnits genom svåra sättningar i den äldre delens bjelklag, skiljeväggar och eldstäder m. m., äfvensom svåra sättningar och skjutningar af yttermurarne och vindsbjelklaget i den nyare delen af byggnaden så bristfällig att besigtningmännen, med fäst afseende derjemte på dess obeqväma inredning och vanprydliga utseende, ansett kostnaden för en grundlig reparation och ombyggnad af vissa delar icke vara med god hushållning förenlig, samt i anledning deraf föreslagit, att huset måtte endast nödortfigt underhållas, till dess medel kunde anskaffas för en ny ändamålsenligare byggnad. Förhållandena hade sedan dess ej förbättrats, utan hade husets förfallande fortgått, så att vissa ställen af anatomisalen icke kunde användas till dissektionsplatser, någon jemn och för långvarigt vistande derinom lämplig temperatur kunde icke hållas uppe, och verklig fara förefunnes, att någon del af huset när som helst kunde instörta. Dessutom vore husets inredning i hög grad bristfällig och obeqväm, åtskilliga af de för en sådan anstalt alldeles nödvändiga lokalerna saknades, och såväl anatomisalen som auditorium samt det lilla, för lärarne gemensamma arbetsrummet vore så osunda, att man, i synnerhet i det sistnämnda, ej utan fara för helsan kunde vistas någon längre tid;

2:o att den på östra delen af institutets tomt belägna s. k. museibyggnaden, hvaruti, förutom det anatomiska museet, äfven den fysiologiska anstalten för närvarande är inrymd, vid å densamma likaledes af Kongl. Öfverintendents-embetet den 18 September 1877 anställd besigtning befunnits i det bristfälliga och olämpliga skick, att besigtningmännen uti samma dag afgifvet utlåtande förklarar, att de ansågo någon förändrad inredning, till- eller påbyggnad der icke böra ifrågakomma, samt att, då byggnaden i det skick, hvori den då befans — och hvori den ännu befinner sig — vore olämplig och otillräcklig, samt bästa platsen för uppförande af en ny byggnad vore å östra delen af institutets tomt, der den förra befunno sig, densamma borde nedrifvas;

3:o att, oaktadt det ifrågavarande huset tid efter annan blifvit reparerad, den för det anatomiska museet upplåtna lokal är så kall och fuktig, att den knappt kan uppvärmas, i följd hvaraf de derstädes förvarade preparaten taga skada, samt att de vindsrum, som i samma hus anordnats för den fysiologiska anstalten, i anseende till sin ringa höjd och

ogynsamma belysning i hög grad försvåra och understundom omöjliggöra utförandet derstädes af experimental-fysiologiska undersökningar och demonstrationer;

4:o att institutets lärarekollegium på grund af allt detta föreslagit, att båda de nu omnämnda högst bristfälliga byggnaderna skulle nedrivas, och att i stället på den sistnämndas plats å östra delen af tomten skulle, enligt af e. o. arkitekten vid Kongl. Öfverintendents-embetet J. G. A. Dahl uppgjorda ritningar, uppföras en ny, större byggnad, med långsidan sträckande sig utefter Mälarens strand och med norra gafveln åt Handtverkaregatan, hvilken byggnad skulle komma att lemna tillräckliga och lämpliga lokaler ej endast för den anatomiska och fysiologiska anstalten med tillhörande samlingar, utan äfven för undervisningen i histologi, helsovårdslära och farmakologi; slutande det för denna byggnad af arkitekten uppgjorda kostnadsförslaget på en summa af 360,000 kronor, hvarifrån likväl 5,000 kronor, hvartill värdet af materialerna i den gamla museibyggnaden efter rifningskostnadernas betäckande uppskattats, skulle afdragas;

5:o att kanslern, med förmälan att han genom besök på stället varit i tillfälle att öfvertyga sig om den nuvarande anatomibyggnadens nästan fullständiga förfall och det trängande behovet af en ny sådan med för undervisningen tjenliga och tillräckligt rymliga lokaler, hos Kongl. Maj:t förordat det af lärarekollegiet framställda förslaget; samt

6:o att Kongl. Öfverintendents-embetet förklarar sig ej hafva något att anmärka emot ritningarne och kostnadsförslaget till den föreslagna nya byggnaden och ej heller mot platsen, der den skulle komma att uppföras.

Vid föredragning af detta ärende inför Kongl. Maj:t uti Statsrådet yttrade då varande chefen för Ecklesiastik-departementet till protokollet bland annat följande:

»Den summa, som för ifrågavarande ändamål blifvit begärd, kan visserligen synas stor. Men då man tager i betraktande, att det skick, hvaruti den så kallade museibyggnaden befinner sig, säkerligen kommer att inom ganska kort tid göra en total ombyggnad jemväl af detta hus nödig, synes det mig på det hela lända till besparing för statsverket att icke nu inskränka sig till den utgift, som för ögonblicket förefaller mest trängande, eller den som anser beredande af nya lokaler för den anatomiska och histologiska undervisningen, enär man derigenom äfventyrar att inom kort nödgas från ny grund och följaktligen med ökad kostnad upp-

föra en särskild byggnad för öfriga af lärarekollegiet omförmälda ändamål. Då äfven kostnaden för lös inredning inberäknats i det upprättade kostnadsförslaget, torde den siffra, hvarå detta slutar, icke skäligen kunna anses för hög i förhållande till det byggnadsarbete, som skall åstadkommas. Jag hemställer alltså, att Eders Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att till uppförande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de ingifna ritningarne af ny byggnad för Karolinska institutets anatomiska, histologiska och fysiologiska institutioner samt farmakologiska samlingar bevilja ett anslag af 355,000 kronor och deraf anvisa 120,000 kronor att utgå under år 1879.»

Den i öfverensstämmelse härmed aflåtna nådiga propositionen vann dock ej Riksdagens bifall, ehuru giltigheten af de skäl, som legat till grund för framställningen, icke synes hafva blifvit underkänd.

Sedermera har kanslern såväl 1878 och 1879 som 1880 hos Kongl. Maj:t understödt institutets alla dessa år förnyade framställning om nådig proposition till följande Riksdag om det ifrågavarande byggnadsanslagets beviljande; men någon proposition derom har Kongl. Maj:t ej tackts till Riksdagen aflåta.

Då, enligt den af Stockholms stadsfullmäktige för deras del antagna plan för gaturegleringen å Kungsholmen, en mindre del af Karolinska institutets tomt utefter Handverkaregatan skulle komma att till gata utläggas, och den föreslagna nya byggnaden vid institutet komme att med sin norra ända sträcka sig in på denna till afsöndring föreslagna tomtedel, så har institutets lärarekollegium, för den händelse den uppgjorda gaturegleringsplanen skulle blifva af Kongl. Maj:t fastställd och på det ej derigenom något hinder för byggnadens uppförande måtte uppstå, vid sin senaste framställning till kanslern i föreliggande fråga alternativt fogat nya, af arkitekten Dahl uppgjorda ritningar jemte kostnadsförslag, för att visa att, med någon förändring i formen af byggnaden, denna kan å tomten uppföras, äfven om den till afsöndring föreslagna delen skulle komma att derifrån afskiljas.

Till följd deraf att såväl arbetslöner som prisen å byggnadsmaterialier sedan år 1877, då det första kostnadsförslaget för byggnaden uppgjordes, betydligt fallit, slutar ock det senast uppgjorda kostnadsförslaget, vare sig byggnaden må komma att uppföras efter den ena eller den andra af de alternativa ritningarne, på en summa af endast 315,000 kronor, mot 355,000 enligt det förra förslaget.

De förhållanden som nu blifvit anförda innebära så talande bevis för det trängande behovet af en ny byggnad vid Karolinska institutet för att deruti bereda tjenliga lokaler för åtskilliga af de med institutets verksamhet förbundna anstalter, att någon ytterligare bevisning därför torde vara öfverflödig. Att under ett sådant sakernas tillstånd år från år uppskjuta beviljandet af nödiga medel till afhjelpande af de befintliga bristerna kan icke annat än tillfoga den medicinska undervisningen stor skada, i synnerhet då Karolinska institutet, som, utom det att detsamma, i likhet med de medicinska fakulteterna vid universiteten, meddelar fullständig medicinsk undervisning, derjemte har att ombesörja den vida öfvervägande delen af de blifvande läkarnes praktiska utbildning, nu sett sitt lärjungeantal så ökas, att detta under sistförflutna läseår (1879—1880) uppgick till 217, af hvilka vid anatomisalen samt till åhörande af föreläsningarne i anatomi voro inskrifna 57, till åhörande af föreläsningarne i histologi samt till deltagande i de histologiska öfningarne 26 och till åhörande af föreläsningarne i fysiologi 40. Slutligen torde det väl med fog kunna anmärkas, att det väl näppeligen kan vara med statens värdighet eller sanna fördel öfverensstämmande, att — såsom förhållandet är med anatomibyggnaden vid Karolinska institutet — lokaler, afsedda för vetenskaplig undervisning och forskning, under åratals få befinna sig i sådant skick, att man icke utan blygsel kan visa dem för den besökande främlingen, och att de lärare, som der skola meddela undervisning, måste icke blott känna sin arbetskraft — särskildt med afseende på den för en fullgod lärareförmågas bibehållande så oundgängliga egna vetenskapliga forskningen — förlamad, utan äfven för sin helsa löpa icke ringa faror.

På grund af hvad jag nu anfört får jag vördsamt föreslå,

att, till uppförande vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet af en ny byggnad i hufvudsaklig öfvensstämmelse med endera af de uti Kongl. Ecklesiastikdepartementet förvarade alternativa ritningarne och för att i denna byggnad bereda tjenliga lokaler för institutets anatomiska, histologiska, fysiologiska, hygieniska samt farmakologiska institutioner och samlingar, Riksdagen måtte bevilja en summa af 315,000 kro-

nor, att utgå med 100,000 kronor under år 1882 och med återstoden under de närmast derpå följande åren.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1881.

A. E. Nordenskiöld.

N:o 76.

Af Herr **P. Hübinette:** *Om ändringar i kommunallagarne.*

I anledning af det berättigade missnöje med den nuvarande, i kommunallagen bestämda röstgrunden, hvilket missnöje ger sig tillkänna på många ställen i landet genom folkmötens och arbetareföreningars beslut samt tidningspressens framställningar om nödvändigheten af en begränsad kommunalrösträtt, anser jag Riksdagen icke värdigt att låta en erkänd oegentlighet i lagstiftningen kvarstå oförändrad, jag vågar säga erkänd, då Riksdagens Lag-Utskott vid flera tillfällen, på grund af faktiska bevis om det orimliga i den nu varande kommunala maktfördelningen, föreslagit förändringar i syfte att förhindra ett maktmissbruk, som på många ställen utöfvas och på flera andra ställen kan göra sig gällande. Jag anser ett sådant stadgande oegentligt, då det bär namn af kommunalt och ändå kan vara despotiskt i den praktiska tillämpningen; jag vet icke något bolag, der oinskränkt rösträtt får utöfvas, utan det anses rättvist, att flere få hafva ett ord med i laget, så mycket mera borde lagstiftningen tillse, att